

Haffner-Kiss Alexandra

AZ ALFA GENERÁCIÓ PUHA KÉSzsÉGEINEK (SOFT SKILL) ZENEPEDAGÓGIAI FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI

Absztrakt

A digitális eszközök fejlődése és az online jelenléttel töltött napi több órányi felhasználói élmény jelentős hatást gyakorol az alfa generáció tagjaira. A digitális nemzedék kommunikációs szokásainak integráns eleme az online jelenlét, amely bizonyos alkalmakkor már a személyes kommunikációjuk részét is képezi. A generáció tagjai számos esetben hétvégi szabadidős programként is tekintenek a közösségi platformok társaságában töltött időre. Az az illúzió, miszerint egy közösséghez tartozónak lenni egy online platformon egyenértékű lehet egy személyes ismeretségen nyugvó közösségi léttel, hozzájárulhat a generáció szociális készségeinek lassabb fejlődéséhez.

A mesterséges intelligencia alapú programok egyre gyakoribb alkalmazása a munkahelyeken, előrevetíti annak lehetőségét, hogy az MI bizonyos automatizálható munkafolyamatok esetén kiválthassa a munkavállalói erőforrást. Mindez felerősíti azoknak a kutatóknak a jelentőségét, amelyek arra hívják fel a figyelmet, hogy a jövő munkavállalója számára természetes tevékenységgé kell válnia az élethosszig tartó tanulásnak (Lifelong Learning) és az ún. puha készségek (soft skill) fejlesztésének. A tanulmány célja az említett folyamatok szakirodalmi elemzése, majd olyan összefüggések és módszerek megvilágítása, amelyek lehetővé teszik az alfa generációs gyermekek puha készségeinek zenei tanulmányok útján való fejlesztését.

Kulcsszavak: alfa generáció; soft skills; zenepedagógia

Bevezetés

A digitális eszközök elterjedése és az online térben töltött több órányi jelenlét, valamint a mesterséges intelligencia alapú alkalmazások megjelenése a munkaerőpiacon olyan, a társadalomban megjelenő változások, amelyek hatására elengedhetetlenül reflektálnunk kell az oktatási metódusok megválasztásakor. Napjainkban a globalizáció hatással van a munka világára is. Egyre meghatározóbb szerephez jutnak a cégek és szervezetek közötti nemzetközi együttműködések. A nagyvállalatok működésében különösképpen fontos szerepet játszanak a határokon átívelő kooperációk. Számos esetben egy-egy készülék előállításához különböző országokban készítik el az alkatrészeket, majd szerelik össze azokat ugyancsak egy másik helyszínen. A társadalmi átszerveződések, amelyekre komoly hatást gyakorolnak a globalizációs folyamatok és az információkezeléssel kapcsolatos új pozíciók, elkerülhetetlenné teszik, hogy mind nagyobb hangsúlyt kapjon a munka világában is az együttműködés és a kommunikáció. Ebből adódóan az oktatási folyamatokban is nagyobb hangsúlyt kell helyezni az ehhez szükséges készségek fejlesztésére. Már csak azért is, mert az alfa generáció tagjai egyre inkább sodródnak a személyes interakció, a társas

kommunikáció és az együttműködés mellőzésének irányába. *„Az iskolának manapság beláthatatlanul gyorsan változó társadalmi és gazdasági helyzetre kell felkészíteniük a diákokat.”* (Kagan, 2001, p. 2.6)

A multimédiás eszközök népszerűségének és az internet térhódításának hatására sokkal egyszerűbbé vált globális szinten is az információk követése és átadása. E komplex folyamat következményeként az írásos kommunikációról eltolódott a fókusz a képi megjelenésekre, illetve az írásos tartalmak esetén is a képies nyelvi tartalmakra. Az említett globalizációs folyamatokból adódóan napjainkban a közösség fogalma és annak szerveződése is átalakult. Szécsi Gábor (2013) *Social and Linguistic Convergence in the Information Age* című írásában hangsúlyozza, hogy az online tér lehetőséget biztosít arra, hogy úgy legyünk egy online közösség tagjai, hogy soha nem is találkoztunk a közösség más tagjaival, ami teljesen felülírja korábbi elképzelésünket a közösségek működésére és fogalmáról. A szerveződés elsődleges indokát a közös érdeklődési pont és a globális szinten felmerülő kérdésekre adott válaszok hasonlósága jelenti (Szécsi, 2013).

Számos tanulmány foglalkozik azzal a jelenséggel, hogy a digitális generáció megváltozott kommunikációs szokásai determinálják a közösségek szerveződését is. A generáció tagjai egyre több időt töltenek az online térben a szabadidejükben is, ezáltal háttérbe helyezve a személyes kommunikációra épülő interakciókat, amelyek elősegítenék szociális képességeik fejlődését (Tari, 2015).

A csoportos zenei tanulmányok és a szociális készségek fejlesztő hatásának kapcsolata mellett mindenképpen fontos kitérni arra, hogy milyen lehetőségeket hordoz magában a zenetanulás az informális tanulás terén. Noha alapvetően egy csoportos zenei órát a formális tanuláshoz csoportosítunk, az informális tanulás lehetősége is megjelenik, ahogy a csoport tagjai közösségként kezdenek el viselkedni, és láthatóvá válik a közös érdeklődési kör (Stéber & Kereszty, 2015).

Szűcs Tímea esettanulmányában, amelyet debreceni, zenét tanuló és kontrollcsoportként zenét nem tanuló diákok válaszai alapján készített, arra hívja fel a figyelmet, hogy a zenét tanulók nyitottabbak a magaskultúra iránt, mint a zenét nem tanuló társaik (Szűcs, 2017). A felmérésben részt vett zenét tanuló diákok tanulmányiak során eredményesebbeknek bizonyultak, s emellett a zenei tanulmányok támogató faktorként jelenhetnek meg azon részkompetenciák fejlesztésében, amelyek jótékonyan befolyásolták a munkához való hozzáállásukat (Szűcs, 2017).

A zenei tanulmányok sok esetben már a gyermekeket is felkészítik arra, hogy olyan képességek mozgósítására legyenek képesek, amelyek –bármely szakterületen is helyezkedjenek el a munka világában– előnyösebb helyzetbe hozzák őket társainál. A hangszeren való tanulás fontos állomását és egyik legjelentősebb reprezentálását a fellépések jelentik.

Wolfgang Amadeus Mozart édesapja, aki jogász és zenetanár volt, gyermeke korai zenei taníttatása során egyik legfontosabb céljának tekintette, hogy fiát mielőbb publikum elé állítsa (Dombi, 2014).

A zenei előadó képesség fejlesztésével egy időben azonban a diák általános fellépési, előadói képességeit is fejlesztik. A lámpaláz leküzdése, a vizsgaszerű helyzetekben nyúj-

tott kiváló eredmények és a különböző megmérettetésekhez kötődő szorongások, gátlások fiataalkori feloldásáról beszélünk. Az előadói képesség fejlesztése nem csupán a jövőbeni karrierlehetőségek tárházát nyitja meg, de hozzájárul az iskolai szereplésekkel való megküzdés képességének fejlesztéséhez is. A „vizsga drukk” leküzdése nem az iskolai tananyag része, noha egy olyan személy életét, aki a Lifelong Learning szemlélet jegyében tervezi az életét, elkerülhetetlen, hogy elsajátítsa ezt a képességet. A vizsga-szituációkkal való megküzdés, a szerepléssel járó izgalom nem csak a komfortzónából való kilépés élményét vonja maga után, de a lámpaláz nem megfelelő kezelése a teljesítményre is negatív hatással lesz.

A mesterséges intelligencia alapú alkalmazások megjelenésének várható hatásai a munkáltatók által elvárt munkavállalói készségekre

A vállalatokat érintő állandó versenyhelyzet felhívta a figyelmét a cégvezetőknek, hogy egy cég sikeres profit növelése háttérében nem kizárólag a termék előállításával kapcsolatos folyamatokat szükséges időről időre felülvizsgálni vagy éppen a megfelelő marketing és PR stratégiát kiválasztani, de a munkavállalók meglévő soft skilljének (puha készség) fejlesztését is egyre több vezető tartja fontosnak (Dean & Eat, 2019).

A puha készségek közé tartozik az érzelmi intelligencia, amelynek meglétét egyre inkább a jó vezetői személyiséggel azonosítják. Ezt a készséget fejleszthetőnek tekintik, ami nyilvánvalóan nagy figyelmet igényel (Cimatti, 2016).

„Az érzelmek magukban foglalják azokat a tulajdonságokat, amelyek meghatározzák az egyén puha készségeit. A puha készségek azonosítása és kezelése összefügg a munkatársak termelékenységének és a szervezeti sikerek növekedésével.” (Dean & Eat, 2019, p. 18)

Ezáltal a folyamat részeként sok helyen már most felmerül a munkavállalók puha készségeinek fejlesztési programja. Az érzelmi intelligenciát: az önismeret (self-awareness), az önmenedzsment (self-managment), a szociális tudatosság (social awareness) és a kapcsolatkezelés (relationship management) részek együtteseként azonosította Goleman az Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ című könyvében (Dean & Eat, 2019)

Az érzelmi intelligencia fogalmának a tanulmányokban és szakcikkekben való megjelenése az 1990-es évek elejére tehető. Vannak tanulmányok, amelyek szerint már korábban is ismert volt a fogalom, de az „érzelmi intelligencia” vagy rövidítve „EQ” azaz Emotional Quotient (érzelmi hányados) csak ettől az időszaktól kapott nagyobb figyelmet, mind a tudományos mind a hétköznapi életben. Így egy fiatalnak mondható ismeretről beszélünk, amely napjainkban talán minden eddigieknél nagyobb fókuszot kaphat a generációkutatás aspektusából is. Daniel Goleman pszichológus könyvében arra hívja fel a figyelmet, hogy a fogalom hétköznapi használatban való megjelenése sajnos számos félreértelmezéshez is vezetett. Kiemeli, hogy a sikerhez nem elegendő kizárólag a magas EQ megléte, továbbá megjegyzi, hogy az érzelmi intelligencia nem egyenlő kizárólag a kedves viselkedéssel, ahogy az a köztudatban elterjedt. Sőt kiemeli, hogy a magas érzelmi intelligencia részét képezi a néha kellemetlen egyenes beszélgetések felvállalása is (Goleman,

2024). Így tehát a fogalom egy igen összetett megközelítést von maga után, amelyet először Peter Salovey, a Yale oktatója és John Mayer a Yale hallgatója alkotott meg (Goleman, 2024, p. 9).

Az érzelmi intelligenciához kapcsolódóan napjainkra számos modell készült, amelyekből Goleman kutatását emelném ki. A modell kidolgozása során négy fő területet különböztet meg: az önmagunkra irányuló tudatosság, az önmenedzselés, a társas tudatosság és a kapcsolatok kezelése, amelyek további tizenkét kompetenciát tartalmaznak. Ezek a kompetenciák vélhetően a mesterséges intelligencia alapú alkalmazások munkahelyeken való megjelenése mellett egyre inkább fókuszba kerülnek. Ennek vélhető oka, hogy noha a mesterséges intelligencia alapú programok az idő előrehaladtával elképzeléseink szerint alkalmasak lesznek automatizált munkák ellátására, azonban számos munkafolyamat ellátásakor megkerülhetetlenné válik az emberi munkaerő alkalmazása, amikor érzelmek azonosítása vagy éppen a kapcsolatok kezelése szükséges. Ennek következményeként az érzelmi intelligencia megkerülhetetlenné válik a jövő sikeres munkavállalója vagy éppen vezetője számára (Goleman, 2024).

A készség fogalmát Horváth-Csikós Gabriella és Juhász Tímea: A puha (soft) és a kemény (hard) készségek munkaerőpiaci szükségessége című tanulmányában az alábbiak szerint határozza meg: „a készség a tudás része, a tanulás eredménye, vagyis amikor megfelelő számú gyakorlás eredményeként a cselekvéssor automatikussá tud válni (Horváth Csikós, Juhász, 2021, p. 533).” Tanulmányukból továbbá az is jól látható, hogy a munkavállalók is érzékelik, hogy egyre meghatározóbb jelentősége van a munkahelyeken a szakmai kompetenciákon és szakmai ismeretek mellett az egyéni készségek fejlesztésének. Ezeknek a készségeknek a fejlesztésére pedig a formális oktatás mellett az informális és nem formális tanulási lehetőségek nyújthatnak megfelelő lehetőséget (Horváth Csikós & Juhász, 2021).

Az elmúlt évek meghatározó kutatási területének számított az LLL: Lifelong Learning vagyis az egész élete át tartó tanulás folyamata, amely talán minden eddigi elképzelésnél erőteljesebben fog jelen lenni a mesterséges intelligenciával működő programok széleskörű alkalmazását követően (Horváth Csikós & Juhász, 2021).

Az információk gyors áramlása az egyre újabb és újabb digitális programok megjelenése elkerülhetetlenné teszi, hogy a jövő munkavállalója valamilyen formában ne képezze tovább magát. Így azok a személyek tehetnek szert hosszútávon lépéselőnyre a munkáltatói piacon, akik képesek a megújulásra és nyitottak az egész életen át tartó saját kompetenciák fejlesztésére.

„A soft skillek fejlesztése azonban nem könnyű, sok esetben meglehetősen költséges, időt, pénzt és energiát igényel” (Horváth Csikós & Juhász, 2021, p. 533).

Ezért kiemelten fontos lenne figyelmet fordítani már az alfa generációs diákok ezen kompetencia területének minél korábbi fejlesztésére, amelyre nem kizárólag a magánórák szolgálhatnak megoldásként. A digitális generációt ért változások, amelyek elkerülhetetlenül ott hagyják lenyomatukat a készségeik fejlődésében, olyan folyamatot indukált az oktatási módszerek megváltoztatásában, amely egyre inkább sürgeti az iskolai tanterv-

ben megjelenő órák tematikájának, így például az ének órák újragondolását, amely megfelelő alapokat nyújthatna a soft skillek (puha készségek) órarendi fejlesztésére. (Haffner-Kiss & Szederkényi, 2024).

Megkerülhetetlenné válik, hogy egy újszerű oktatási módszert és irányokat határozzunk meg, amelyek alkalmasak lekövetni a munkaerőpiaci igények változásait is. Ez a folyamat már elkezdődött és jelenleg is tart a digitális oktatási tartalmak kidolgozásával, amely a digitális generáció megváltozott információ befogadási folyamataira kíván reflektálni (Haffner-Kiss, 2024) Azonban ezzel egyidejűleg arra is szükségszerű lenne reflektálni, hogy az alfa generáció tagjai olyan közoktatásban tudjanak részesülni, amely összhangban lesz a változásban lévő munkaerőpiaci igényekkel is.

Jelenleg a közoktatásban részt vevő diákok jelentős része az alfa generációhoz tartozik, míg az őket tanító pedagógusok generációs besorolása is egészen sokszínű, hiszen megtalálható köztük a Baby Boomer, az X generáció, valamint az Y generáció tagjai. Ez alapján jól látható, hogy még a digitális generáció tagjait tanító pedagógusok tanítási módszerei és az őket ért kohorsz-élményeik is eltérőek. A több generáció eltérő kommunikációs és tanítási módszerei, valamint az eltérő információfeldolgozási metódusuk komoly kihívás elé állítja a tanítás folyamatában résztvevő pedagógusokat (Boronkai, 2018).

Napjainkra megkerülhetetlenné vált a munkáltatók részéről, hogy a munkavállalók megfelelő soft skillek (puha készségek) bitokában legyenek. A hard skillek (kemény készségek) meglete már alapvető elvárásként jelenik meg, amelyet kiegészítenek a puha készségek. Az International Journal for Quality Research folyóiratban megjelent Barbara Cimatti a Bolognai Egyetem kutatásfejlesztője által készített tanulmány alapján a puha készségek mára az ipari termelésben résztvevő gyárak humánerőforrási stratégiájának is része. Fontos, hogy a munkavállalók megfelelő soft skillekkel rendelkezzenek, mivel a technikai tudás meglete már nem elegendő önmagában (Cimatti, 2016).

A soft skill készségek zenepedagógiai fejlesztési lehetőségei

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet „az OECD által nemrégiben készített, *Készségek a társadalmi haladáshoz* című jelentés hangsúlyozta, hogy a 21. század kihívásainak jobb kezelése érdekében a kognitív, szociális és érzelmi készségek kiegyensúlyozott készletével rendelkező »egész gyermeket« kell fejleszteni.” (Cimatti, 2016, p.103).

Napjainkra egyre hangsúlyosabbá válik annak az igénye, hogy a jövő munkavállalói a munkavégzéshez szükséges általánosan elvárható készségeken túl olyan további soft skill, vagyis puha készségekkel rendelkezzenek, amelyek egyrésztől megkönnyítik a közös munkavégzést, segítik a konfliktuskezelést, másrésztől elősegítik a problémák hatékony megoldását, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a munkavállalók e készségek birtokában újszerű hajlékony gondolkodással tudjanak tekinteni a jövő kihívásaira. A számos soft skill közül szeretném kiemelni a kreativitást, az együttműködés kompetenciáját és az érzelmi intelligencia jelentőségét, amelyekre a zenei tanulmányok fejlesztési lehetőségein keresztül kívánok reflektálni (Révészné-Pálfi & Révész, 2021).

Több kutatás is foglalkozik a zene és a szociális készségek kapcsolatával, illetve azok kisgyermekkorától való fejlesztésének fontosságával. Érdekes nagyobb figyelmet fordítani a zenei nevelésre, hisz alkalmas a kreativitás és az érzelmi készségek fejlesztésére (Diz-Otero et al, 2023).

Nagyszerű lehetőséget nyújthatnak erre az általános iskola mellett működő zeneiskolai tanulmányok, vagy az olyan általános iskolák választása és tanterveinek népszerűsítése, ahol a diákok emelt óraszámban foglalkozhatnak az ének-zenei órákkal. Így a tanterv alapján a közismereti órák mellett tanulhatnak hangszereken játszani, énekelhetnek kórusban és elsajátíthatják a zene elméleti alapjait.¹

Janurik Márta a zenetanulás érzelmi nevelésben játszott pozitív szerepét hangsúlyozza (Janurik, 2008). Egy 2004-es vizsgálat alapján (Thompson & Schellenberg & Husain, 2004) megállapították, hogy a gyermekkorukban zenét tanuló diákok a későbbiekben könnyebben tudják beazonosítani a beszéd prozódiaja alapján a másik személy érzéseit és annak érzelmi üzeneteit. Így például könnyebben ismerik fel a szomorúságot és a dühöt is (Janurik, 2008).

A zenei prozódia „a zene ritmusának, hangsúlyainak és a dallam lejtésének összeegyeztetése az énekelt szöveggel (Darvas, 1978, p. 192).” Kodály Zoltán szintén nagy hangsúlyt fektetett a prozódia érvényesülésére műveiben. (Darvas, 1978). A beszéd során a prozodiának hasonlóan a zenei megjelenéséhez a beszéd ritmusában, hangerejében és hangszínében van jelentősége. Így előfordulhat, hogy a beszédünk során néha nagyobb ereje van az említett prozodiának, mint a kimondott szavaknak. Hisz mondhatjuk kiabálva, kemény stílusban azt, hogy minden rendben van, úgy is tudja mindenki, hogy ez esetben a kimondott szavak nem állnak párhuzamban a valós érzelmekkel. A zene prozódiai jellemzői segíthetik a zenét tanuló személyt a beszéd során megjelenő prozódiai jellemzők azonosításával és az érzelmek könnyebb felismerésében. William Forde Thompson, E. Glenn Schellenberg és Gabriela Husain hipotézise alapján a zenei tanulmányok pozitív transzferhatással lehetnek a gyermekeknek az érzelmi intelligenciájának legalapvetőbb készségeinek fejlesztésében. Az érzelmi intelligencia képességei a legalapvetőbb szintről indulva: a.) érzelmek érzékelése, b.) az érzelmek felhasználása az érzelmek megkönnyítésére c.) az érzelmek megértése és érvelése, valamint d.) az érzelmek kezelése önmagunkban és másokban (Thompson & Schellenberg & Husain, 2004).

¹ Kodály Iskola: <https://kodaly-iskola.hu/rolunk/> Letöltés dátuma: 2025.02.13.

1. ábra: Az érzelmi intelligencia képességének négy szintje

*Forrás: a szerző saját szerkesztése Thompson & Schellenberg & Husain (2004):
Decoding Speech Prosody: Do music lessons help? tanulmánya alapján*

Noha a zene és az érzelmek közti kapcsolat ismert, azonban kevésbé elterjedtek azok kapcsolódásai. A zenei előadás hallgatása során a résztvevők általában a boldogságot, izgalmat és a szomorúságot az előadott mű tempója, hangmagassága, hangneme és hangereje alapján azonosítják be. Bizonyos érzelmeket, mint a félelem vagy a düh, már sokkal nehezebb kifejezni a zene által. A zenei érzelmeket a gyermekek is kiválóan be tudják azonosítani. A zenében az érzelmek felismerésekor fontos olyan körülményeket is figyelembe venni, mint a hangszerelés és az előadó személye. A gyermekek a zenei érzelmek felismerésének képessége kapcsán fejlődést mutatnak az évek előrehaladtával, így míg az 5 éves gyermekek általában kizárólag a mű tempója alapján állapítják meg a mű által közvetített érzelmeket, addig a 6-8 éves gyermekek a tempó mellett a hangnemet (dúr/moll) is figyelembe veszik (Thompson & Schellenberg & Husain, 2004). A dúr és a moll skála megkülönböztetésekor a gyermekek legfőképpen a „kemény” és „lágym” hangzásában megjelenő különbségekkel indokolják a hangnemi eltérést (Darvas, 1978).

A zene hatással van emellett a hallgatóság fiziológiai érzetére, így megváltozhat a szívritmus számuk, a légzésük és a hangulatuk is. A leírtak alapján is látható, hogy a hallgatóság reagál a zeneművek és a zenészek által közvetített érzelmekre. Azt a hipotézist, hogy a zenei tanulmányok pozitív transzferhatással lehetnek a beszéd során az érzelmek felismerésekor, a zenei prozódia és a beszéd során megjelenő hasonló prozódiai jellemzőivel támasztják alá (Thompson & Schellenberg & Husain, 2004).

Vagyis bizonyos érzelmekhez hasonló jellemzők társíthatók a beszéd és a zenei dallamok közt. Ennek megfelelően a boldogságot a zenei előadás során a gyors tempóhoz, a magas hangtartományhoz és a világos tiszta hangszínhez társítják, míg például a szomorúságot a lassú tempóhoz, mély hangterjedelemhez és a lágym hangszínhez kapcsolják (Thompson & Schellenberg & Husain, 2004).

Kodály Zoltán zenepedagógiai módszere világhírré tett szert, azonban felmérések szerint még hazájában is kevesen ismerik annak esszenciális részeit. Így legtöbbször a szolmi-zálással, kottaolvasással és a népdalénekléssel kötik össze. Ezek a területek természetesen mind a részét is képezik, azonban a koncepció esszenciális része a gyermekek korai fejlesztése, nevelése a zene felhasználásával (Barkóczi & Pléh, 1977).

„Kodály koncepciójának lényege, hogy a művészeti nevelést – elsősorban a zenét – a gyermek nevelésének középpontjába helyezi. Az aktív zenélés, éneklés, a zenei képességfejlesztés szisztematikus rendjével lehetőséget ad a művészet tartalmi befogadására s ugyanakkor ön-álló továbbfejlődésére. A tartalmi befogadás alapja a zene érzelmi átélése, majd esztétikumának tudatos felismerése. Ehhez vezet el a gondosan megtervezett, logikus felépítésű és igényes zenei képességfejlesztés.” (Barkóczi & Pléh 1977, p. 7).

Kodály meglátása szerint a lehető legkorábban kell elkezdni a gyermekek zenei nevelését, hogy az a mindennapjuk részévé váljon. A korai szakaszban legfőképpen a zenei érzelmek közvetítésével szólíthatók meg a gyermekek. Az éneklés által könnyebben közvetíthetünk és érthetünk meg érzelmeket. A közös éneklés lehetőséget jelent a gyermekeknek, hogy együtt éljék át a zene nyújtotta örömet és, hogy együtt hozzanak létre egy közös művészi élményt, mindezt úgy, hogy felelősséggel vannak egymás iránt (Barkóczi & Pléh, 1977). Az általános iskolai zenekari foglalkozások alkalmasak lehetnek a diákok csoportmunkához szükséges kompetenciáinak fejlesztésére. A diákok képessé válnak, hogy tudatosan alkalmazzák a szükséges készségeket a közös célok megvalósításához, valamint hatékonyan alkalmazzák a kooperatív tanulás lehetőségét (Baumgardner, 2024).

A zenekari vagy kórusfoglalkozások érdekessége, hogy a verbális kommunikáció mellett kiemelkedő szerepet tulajdonítanak a nonverbális kommunikációnak, valamint a hallgatás folyamata is. A zenekari vagy bármely kamarazenei előadás minőségét határozza meg a csoport tagjainak kommunikációs készségei és a tagok csoportmunkához való viszonyulásuk. A közösen előadott produktum minősége a csapat minden tagjától függ, így egymás iránt is felelősséggel tartoznak (Sutherland & Cartwright 2022).

További kitekintési lehetőséget nyújthat számunkra annak fejlesztő lehetősége, amikor a tanár nem kizárólag irányítja, megfigyeli és értékeli mentorként a folyamatokat, hanem ő maga is társzenészként részt vesz a kamarazenei folyamatban. Ez a fajta megváltozott tanári szerep lehetőséget nyújthat, hogy az információ átadáson túl egyfajta professzionális zenész példaként, valamint facilitátorként is megjelenjen. A megváltozott tanári szerep hozzásegítheti a csoport tagjait további kompetenciák fejlesztéséhez (Sætre & Zhukov 2021).

Harmat László (2016) Kodályhoz hasonlóan kitér a zene közösségi funkciójára és a zenei nevelés szerepére az érzelmi funkciók szabályozásában. A zenélés és önmagában a zenehallgatás is alkalmas arra, hogy szabályozzuk vele érzelmeinket, ezáltal meglátása szerint a zenei nevelés hozzásegítheti az embereket a stresszel való könnyebb megküzdéshez is (Harmat, 2016).

Számos publikáció (Guld, 2022, Tari, 2017) foglalkozik a digitális generációt egyre inkább érintő szorongásérzet gyakoriságával. A zenei tanulmányok és a közösségi zenélés segítségével lehet a diákoknak az érzelmeik felismerésére és kontrollálásában, de emellett megfigyelték azt is, hogy a szorongás és stressz oldására is alkalmas lehet. Ennek oka,

hogy a stressz és szorongás kihatással van testi működésünkre is, így feszült állapotban megemelkedhet a vérnyomás vagy pulzus, míg a kellemes lassú tempójú 40-72 közötti metrumú művek lazító hatást fejthetnek ki a feszült személyekre. Ennek alapvető oka abban rejlik, hogy a stressz hatása alatt álló személynél egyfajta túlműködés figyelhető meg a szimpatikus idegrendszerben, amely felel az előbb említett testi tünetekért, míg a kellemes lassú zene stimulálja a paraszimpatikus idegrendszer működését, amely alkalmas ennek az ellensúlyozására (Harmat, 2016).

Kodály Zoltán úgy látta, hogy a zenei játékban való részvétellel a gyermekek akár olyan közösségek részeseivé is válhatnak, amelyek a mindennapok során akár ki sem alakulnának. *„A játszó gyermekközösség a maga módján átéli a megismert társadalmi kapcsolatokat.”* (Barkóczi & Pléh, 1977, p. 9).

Stephen Clift és Grenville Hancox (2010) kutatók összehasonlítottak két szocioökonómiai eltérő kórisegyüttest. A társadalmilag hátrányosabb helyzetűnek számító együttes tagjai kiemelték, hogy a kórusban való éneklés motiváltta őket és segített számukra, hogy mentálisan kiegyensúlyozottabbak legyenek, addig a jobb helyzetben élők esetén a sikerélmény keresése jelent meg a tudás és fejlődés tapasztalása által (Clift & Hancox, 2010).

Stephen Clift és Grenville Hancox felmérései Kodály gondolatait erősítik meg. Clift és Hancox (2010) tanulmányában olvashatunk egy nemzetközi kutatásról is, ahol három ország bevonásával készített kérdőíves felmérést, amely során az 1124 énekes 61 százaléka válaszolt a kérdőívre. A kórusok Angliában, Németországban és Ausztráliában működtek. A felmérés célja alapvetően a jólléttel kapcsolatos kérdések köré csoportosult. A résztvevők életkorának átlaga viszonylag magasnak számított, ami 57 év volt. A felmérések alapján olyan kérdésekre keresték a választ, amelyek elsősorban a fizikai, pszichológiai, szociális és környezeti körülményekre vonatkoztak. A válaszadások közt a teljes mintát tekintve a „sokkal boldogabbnak érzem magam utána” kijelentés fordult elő leggyakrabban, amelyet „az éneklés pozitív hozzáállást ad az élethez” megfogalmazás követett. Emellett megemlítték az éneklés során a fókuszált és irányított légzés jótékony hatását is, amely segítségére volt a résztvevőknek a stressz és a szorongás oldásában. Ez alapján is megfogalmazható, hogy a közösségi kórus éneklés hozzájárulhat a résztvevők jóllét érzetének növeléséhez, a stressz csökkentéséhez (Clift & Hancox, 2010).

Napjainkra egyre több gyermeket érint, hogy tanulási zavarral vagy a tanulási zavar valamely tünetével kell megküzdenie. Ezáltal kiemelt szerepet kap az általános iskolai oktatásakor a minél korábbi felismerése a problémáknak és azok fejlesztési lehetőségei. A tanulási zavarral küzdő gyermekek esetén számos esetben a tanulási nehézségeken túl az iskolai környezetben felmerülhet a különböző szociális és érzelmi képességek kevésbé hatékony alkalmazása is (Kiss & Olajos, 2022).

„A tanulási zavar, mint jellegzetes információfeldolgozási sajátosság, egy életen át tartó nehezítő tényezőként van jelen az érintetteknel. A kognitív működés atipikus jellege mellett negatívan befolyásol olyan pszichológiai erőforrásokat is mint a motiváció, én-hatékonyság és megküzdőképesség. Ezek a produktív életvezetés fontos komponensei, de az iskolai sikeresség releváns nem-kognitív összetevői is egyben.” (Kiss & Olajos, 2022, p. 1)

Együttműködés és a kooperatív munkavégzés kompetenciájának fejlesztése a zenei oktatásban

„A kooperatív tanulásszervezés az emberi személyiség egyediségéből, egyetlenségéből és megismételhetetlenségéből, egy szóval individuális jellegéből építkezik, és az egyén kompetenciái, fejlesztendő képességei mentén szervezi folyamatait. Erre a kooperatív szerepek ígérik a legjobb formának (Arató & Varga, 2008, p. 45).”

A kooperatív tanulás épít az együttműködésre, a közös célra való fókuszálásra, amely során empátiára és segítségnyújtásra ösztönzi a diákokat (Arató & Varga, 2012). A digitális generáció tagjai nehezebben fogadják el a társadalmi hierarchiákban való gondolkodást, így az iskolai környezet után a munkavállalás során is nehézséget jelenhet számukra a beilleszkedés. Ez a fajta elutasító magatartás, azonban további konfliktusos helyzeteket idézhet elő a többi idősebb generáció tagjaival (Twenge, 2018).

A zenekari és kórus foglalkozások, amelyek alapvetően a kooperatív és a projekt módszer szerint építkeznek, hozzásegítheti a digitális generáció tagjait, az együttműködés képességének fejlesztéséhez és a zenekari hierarchia jelentőségének megértésére, amely a későbbi munkahelyi környezetben is elősegítheti a könnyebb munkavégzést. A zenekar tagjai elfogadják és tudják, hogy a zenekari próbákat a karmester vezeti, aki a zenekari hierarchia első embereként jelenik meg. Őt követik a szólamvezetők, akik a szólam munkáját segítik. A zenekar működése is gyakorlatias megközelítéssel erre épít. A diákok egyénileg kigyakorolják saját szólamaikat, amelyet ezt követően szükség szerint szólam szinten is összejátszanak, majd a végső koordinálást a zenekari játék során a karmester teszi meg (Holik & Sanda & Kersánszki, 2021).

Ezt a fajta kooperatív tanulási folyamatot könnyedén lehet munkahelyi környezetbe is átültetni, így vélhetően a kooperatív tanulás szervezés folyamatában részt vevők a munkahelyi környezetbe is könnyebben tudják integrálni az itt megszerzett tapasztalatukat. A munkavállalói közegben is projekteken szoktak gondolkodni, így például egy rendezvény megszervezése is hasonlóan történik, mint egy zenekari mű előadáshoz való felkészülés. Az adott rendezvénynek megvan a főszervezője, akinek a feladata a hierarchiában utána következő csoportvezetők munkájának koordinálása. A csoportvezetők feladata pedig hasonló a zenekarban a szólamvezetőkéhez. Noha mindenkinek megvan a saját feladata vagy zenekari példánál maradva saját szólama, amiért egyénileg felel, a hierarchia és a kooperatív munkavégzés lehetővé teszi a megfelelő együttműködés, segítségnyújtás és hatékony munkavégzés kialakítását. Ez a fajta munkamorál pedig segítségére lehet az eltérő generációknak közös kommunikációs csatornák felfedezésében és a hatékony munkavégzésében.

Spencer Kagan Kooperatív tanulás című könyve alpműnek tekinthető a kooperatív tanulás és tanítás folyamatai tekintetében. Kagan már a '90-es években hangsúlyozta, hogy az információs technológiára egyre inkább építő munkahelyek kiemelt szerepet fognak szánni a munkavállalók azon képességeinek, amelyek az együttműködésre építenek. Az elmúlt harminc év tapasztalatai alátámasztják ezt a gondolatot. A diákoknak fontos meg tanulni az együttműködésen alapuló munkavégzést, az egyéni munkavégzést és a kompetitív helyzeteket. Ezeknek elsődleges színterének az iskolai közegnek kell lennie, hogy a későbbi felnőtt életük során legyen olyan tapasztalatuk, amelyből integrálni tudják ezt a

fajta ismeretet. Az iskolai közegben meglátásom szerint az egyéni munkavégzés és a kompetitív, vagyis versenyhelyzet megtapasztalására bőven van lehetőségük, azonban a csapatmunka, amikor egy közös célért dolgoznak és megtanulják annak főbb lépéseit annak hangsúlyossága csak napjainkra kezd a közoktatásban is hangsúlyosabbá válni (Kagan, 2001).

Kagan az alábbiakat vallotta: „ha az iskolák kizárólag kooperatív módszerekkel dolgoznának, az legalább olyan káros lenne, mint az, ha kizárólag kompetitív, vagy netán individuális módszerekkel tanítanak (Kagan, 2001, p.1.1).” A tanítás és tanulás folyamatában mindhárom módszer alkalmazására szükség van, amelyekre a zenei tanulmányok egyaránt építenek. Abban az esetben, ha a zenei tanulmányok teljes palettáját vizsgáljuk, azaz figyelembe vesszük az egyéni hangszeres órákat, a zenekari/kamara foglalkozásokat és a zeneiskolai versenyeket, jól láthatóvá válik, ahogy a hármas egység kibontakozik a zeneiskolai képzés során. Ennek a hármas egységnek a jelenlétére azért is van szükség, hogy a későbbiekben a munkahelyi környezet egy-egy szituációiban megfelelően tudjanak döntést hozni, hogy a három stratégiából, melyik választása jelenti számukra azt, amelyik a leginkább proaktivitásra épít (Kagan, 2001).

Összegzés

A puha készségek fontosságát hangsúlyozzák a sikeres felsőoktatási tanulmányokhoz, valamint a sikeres karrierépítéshez is. A ZipRecruiter amerikai állásközvetítő cég felmérése is megerősíti, miszerint a munkáltatók jelentős része kiemelt figyelmet fordít a munkavállalók kiválasztása során olyan puha készségekre, mint az időgazdálkodás vagy a kritikus gondolkodás megléte. A zenei tanulmányok és csoportos zenei foglalkozások megfelelő lehetőséget biztosítanak a gyermekek szociális készségeinek és érzelmi intelligenciájának fejlődéséhez (Baungardner, 2024).

A soft skillek fejlesztése a változó társadalmi hatások következményeként megkerülhetetlen pedagógiai feladattá vált (Cimatti, 2016). Ha ezeket a készségeket már az alfa generációs gyermekek esetében meg akarjuk erősíteni, olyan pedagógusokra van szükség, akik ehhez megfelelő elméleti és módszertani alapokat szereznek a felsőoktatási tanulmányaik során.

Jelenleg a közoktatásban résztvevő diákok jelentős része az alfa generációhoz tartozik, míg az őket tanító pedagógusok generációs besorolása is egészen sokszínű, hisz megtalálható köztük a Baby Bommer, az X generáció, valamint az Y generáció tagjai. Ez alapján jól látható, hogy még a digitális generáció tagjait tanító pedagógusok tanítási módszerei és az őket ért korhorsz-élményeik is eltérőek. A több generáció eltérő kommunikációs és tanítási módszerei, valamint az eltérő információ feldolgozási metódusuk komoly kihívás elé állítja a tanítás folyamatában résztvevő pedagógusokat (Boronkai, 2018).

Fontos, hogy olyan pedagógusokat képezzenek az egyetemek, főiskolák, akik a szakmai (hard skills) tudás elsajátítása mellett egyrészt maguk is rendelkeznek a megfelelő puha készségekkel, másrészt pontosan tudják, hogyan képesek hatékonyan fejleszteni a jövő generációjának ezen készségeit. A pedagógusok kiemelt szerepet kapnak abban, hogy milyen hatékonysággal tudunk e készségek szerepét determináló társadalmi változásokra

reflektálni (Cimatti, 2016). A jövő generációjának ezen készségek elsajátítása nem kizárólag a munkavállalással kapcsolatban lesz fontos, de a mindennapi életben való sikeres helytállás alapjainak megteremtéséhez is.

Köszönetnyilvánítás

„A Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24-4-I-PTE-133 kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”

Irodalomjegyzék

- Arató, F., Varga, A. (2012). *Együtt-tanulók kézikönyve. Bevezetés a kooperatív tanulásszervezés rejtelseibe.* Mozaik Kiadó. <https://m.mozaike.info.hu/Homepage/pdf/preview/MS-9317.pdf> (2025. február 25.)
- Arató, F., Varga, A. (2008). *Együtt-tanulók kézikönyve. Bevezetés a kooperatív tanulásszervezés rejtelseibe.* Educatio Társadalmi szolgáltató Közhasznú Társaság. http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A_tanulasban_akadalyozottak/Egyutt-tanulok_kezikonyve.pdf (2025. február 25.)
- Barkóczi, I., Pléh, Cs. (1977). *Kodály zenei nevelési módszerének pszichológia hatásvizsgálata.* Bács megyei Lapkiadó Vállalat.
- Baumgardner, R. (2024). Music as a Vehicle for Soft Skill Development through Standards. *American String Teacher*, 74(2), 54-56. <https://doi.org/10.1177/00031313241237>
- Boronkai, D., (2018). *Módszertankönyv a Z generáció motiválásához.* PTE KPVK Illyés Gyula Pedagógusképző Intézet. ISBN: 978-963-429-331-6
- Cimatti, B. (2016). Definition, development, assesment of oft skills and their role for the quality of organizations and enterprises. *International Journal for Quality Research*, 10 (1), 97-130. DOI – 10.18421/IJQR10.01-05
- Clift, S. M., & Hancox G. (2010). The significance of choral singing for sustaining psychological wellbeing: findings from a survey of choristers in England, Australia and Germany. *Special Issue Music and Helth*, 3(1), 79-96. <https://www.creativityaustralia.org.au/wp-content/uploads/2012/05/Cliftandhancox2010.pdf> (2025. február 26.)
- Darvas, G. (1978). *Zenei zseblexion.* Zeneműkiadó
- Dean, S. A. & Eat, Julia I. (2019). Soft Skills Needed for the 21st-Century Workforce. *International Journal of Applied Managment and Technology*, 18(1), 17-32. doi:10.5590/IJAMT.2019.18.1.02
- Diz-Otero, M. et. al. (2023). The Development of Soft Skills through Music in Educational Contexts: A Systematic Review. *Education sciences*, 13(12), <https://doi.org/10.3390/educsci13121194>
- Dombi, J. (2014). A zenepedagógia értékei. Kutatások az individuális oktatás területén. *Sokszínű pedagógiai kultúra*, 226-232. https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/5227/1/tanulmany_2014_PJ.pdf (2023. december 22.)
- Goleman, D. (2024). *Érzelmi intelligencia.* Open Books. 1-37
- Guld, Á. (2022). *A Z generáció médiahasználatára: Jelenségek hatások kockázatok.* Libri Könyvkiadó.
- Haffner-Kiss, A. (2024). Oktatási, nevelési trendek, és módszerek a digitális kultúrában. *Kultúratudományi Szemle*, 6(3), 47-55. https://kpvk.pte.hu/sites/kpvk.pte.hu/files/kulturatudomanyi_szemle_2024_3_print.pdf (2025. február 24.)
- Haffner-Kiss, A. & Szederkényi, É. K. (2024). Média és ifjúság az információ korában. Az Y, Z és alfa generáció médiafogyasztási szokásainak sajátosságai és zenepedagógiai lehetőségei. *Tudásmenedzsment*, 25(1), 63-76. doi: 10.15170/TM.2024.25.1.6
- Harmat, L. (2016). A zenei aktivitások transzferhatásai a kognitív és az érzelmi kompetenciák fejlődésére, valamint a szubjektív jóllétre. In Falus A. (szerk.) *Zene és egészség.* (pp. 76-85). Kossuth Kiadó.

- Holik I. & Sanda I. D. & Kersánszki T., (2021). A soft skillek jelentősége és fejlesztési lehetőségei a mérnök-képzésben. In (Engler Á. & Bocsi V.) *Új kutatások a neveléstudományokban*. (pp. 198-213.) https://www.researchgate.net/publication/356980006_A_soft_skillek_jelentosege_es_fejlesztési_lehetosegei_a_mernokkepzesben (2025. február 26.) Kapitális Nyomdaipari Kft.
- Horváth-Csikós, G. & Juhász, T. (2021). A puha (soft) és a kemény (hard) készségek munkaerőpiaci szükségessége. *Educatio*, 30(3), 532-542 doi: 10.1556/2063.30.2021.3.13
- Janurik, M. (2008). A zenei képességek szerepe az olvasás elsajátításában. *Magyar Pedagógia*, 108(4), 289-317. https://edu.u-szeged.hu/mped/document/Janurik_MP1084.pdf (2024. január 12.)
- Kagan S., (2001). *Kooperatív tanulás*. Önkonet Kft.
- Kiss, F., & Olajos, T. (2022). A zenetanulás szocio-emocionális transzferhatásai tanulási zavarral küzdő diákok körében. *Szegedi Pszichológiai tanulmányok Diákszerzők Publikációs Fóruma*, 9(1). 1-20. https://acta.bibl.u-szeged.hu/78380/1/impulzus_009_001_005.pdf (2025. február 26.)
- Kodály Iskola Kecskemét. (2024. február 13.) <https://kodaly-iskola.hu/rolunk/>
- Révészné Pálfi, K., & Révész, J. (2021). Érzelmi kreativitás a zenei nevelés tükrében. *Képzés és Gyakorlat*, 2021 (1-2) 121-128. doi: 10.17165/TP.2021.1-2.12
- Sætre, J.H. & Zhukov, K. (2021) Let's play together: Teachers' perspectives on collaborative chamber music teaching. *Music Education Research*, 23, 553–567. <https://doi.org/10.1080/14613808.2021.1979499>
- Sutherland, A.; & Cartwright, P.A. (2022). Working together: Implications of leadership style in the musical ensemble. *International Journal of Music Education*. 40 (4), 613–627. <https://doi.org/10.1177/02557614221084>
- Stéber A. & Kereszty, O. (2015). Az informális tanulás értelmezései a XXI. században. *Új Pedagógiai Szemle*, 2015(9-10) <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/az-informalis-tanulas-ertelmezesei-a-xxi-szazadban> (2024. március 9.)
- Szécsi, G. (2013). Social and Linguistic Convergence in the Information Age. *Canadian Journal of Communication*, 38. (4) <https://doi.org/10.22230/cjc.2013v38n4a27>
- Szűcs, T. (2017). A zenetanulás és hatásai egy Debreceni vizsgálat alapján. *Educatio*, 26 (3), 472-478. doi: 10.1556/2063.26.2017.3.14
- Tari, A. (2015). *Generációk online*. Tericum Kiadó.
- Tari, A. (2017). *Bátor generációk#SzorongokTehatVagyok*. Tericum Kiadó.
- Thompson, W.F. & Schellenberg, E.G. & G. Husain (2004). Decoding speech prosody: Do music lessons help? *Emotion*, 4(1), 46-64. https://www.researchgate.net/publication/8646949_Decoding_Speech_Prosody_Do_Music_Lessons_Help (2025. február 24.)
- Twenge, J. M. (2018). *iGeneráció akik közösségi médián és okostelefonon nevelkedtek*. Édesvíz Kiadó. 1-70..